

2006. ÉVI SZAKMAI RÉSZJELENTÉS

Témavezető neve.....DR. TIHANYI LÁSZLÓ.....

A téma címe..... A FÖLDGÁZELLÁTÁS KOCKÁZATAI A LIBERALIZÁLT PIACOKON

..

A kutatás időtartama: 2003-2006

A 2006-ben elvégzett munka és az elért eredmények rövid ismertetése :

A pályázat futamideje alatt a földgázpiaccal kapcsolatos súlypontok évente más és más területre tolódtak át. Az első időszakban a sok-szereplőssé vált hazai gázpiacon az engedélyesek együttműködésének eljárási szabályai képezték az elemzések tárgyát. A 2003. évi XLII. törvény a földgázellátásról megadta a jogi kereteket, a napi operatív együttműködés szabályait pedig a gázpiaci engedélyesek által megalkotott Üzemi és Kereskedelmi Szabályzat rögzítette. A korábbi rendszerszintű napi forrás-fogyasztás egyensúly tervezéséről át kellett térni az engedélyesek szintjén megvalósított egyensúlyozási eljárásra. Újdonság volt a korábbi működéshez képest, hogy az engedélyeseknek napi nominálást kellett készíteni. Ennek keretében meg kellett becsülni az általuk ellátott fogyasztói csoport várható gázigényét, és meg kellett adni az ehhez elegendő források egy napon belüli ütemezését. Az új rendszerre való áttéréskor az engedélyesek többsége sem módszertanilag, sem technikailag, sem a személyi feltételek tekintetében nem volt felkészülve az új követelmények teljesítésére. Új volt a rendszerirányító informatikai platformja és az engedélyesek közötti elektronikus kommunikáció módja is. Azt lehet mondani, hogy ilyen nagyságrendű változás nem volt korábban a hazai gázpiacon. Több gázpiaci engedélyes felismerte az új működési módban rejlő ellátási és pénzügyi kockázatot, ezért kérte a Gázmérnöki tanszék munkatársainak a segítségét a felkészülésben és az átállásban. A Magyar Energia Hivatal is támaszkodott a kutatócsoport szakmai ismereteire.

A kutatómunka második fázisában a kutatócsoport folyamatos monitoring tevékenységet folytatott, és több elemzést készített a hazai gázpiac működéséről, az alapelvek teljesüléséről, az engedélyesek együttműködési módjáról, a rendszerhasználati díjak arányairól, a napi és az órai nominálás kérdéséről és számos további kérdésről. Ebben a kutatási fázisban már láthatók voltak az első tapasztalatok a nomináláshoz kapcsolódó prognosztizáló módszerek bizonytalanságáról és a nomináláshoz rendelt türesek nagyságáról. Jelentkeztek a kapacitáslekötések és –túllépések pénzügyi hatásai is. Összehasonlítást lehetett végezni más európai országban alkalmazott módszerekkel és bizonytalansági szintekkel. Ebben az időszakban még elég gyakran módosítani kellett az Üzemi és Kereskedelmi Szabályzatot, de már látható volt, hogy az engedélyesek a folyamatosan bővülő tapasztalatok birtokában egyre rutinosabban végzik napi tevékenységüket, és egyre kisebb zökkenők jellemzik az együttműködést az új hazai gázpiacon.

A kutatómunka harmadik fázisában, elsősorban külső tényezők hatására, előtérbe kerültek az ellátásbiztonsággal kapcsolatos kérdések. Egyrészt az EU-n belül felerősödtek azok a törekvések, amelyek egy közös energiapolitika kialakítását célozták, másrészt riadalmat okozott az orosz-ukrán, egy évvel később pedig az orosz-fehérorosz gázár-vita. Mivel az utóbbiaknak közvetlen kihatása is volt a földgázellátás biztonságára, a gázpiaccal és az ország földgázellátásával kapcsolatos kérdések a figyelem középpontjába kerültek. A kutatómunkának ebben a harmadik fázisában a kutatócsoport figyelme a nemzetközi

feltételrendszer felé fordult. Pályázati forrásokból beszerzésre került a Nemzetközi Energia Ügynökségnek az OECD országokra vonatkozó energetikai adatbázisa, ami lehetővé tette összehasonlító elemzések készítését az elmúlt évtizedek hosszú távú trendjeire vonatkozóan. Magas szintű szakmai testületekben lehetőség volt részt venni azokban a vitákban, amelyek többek között a földgáz részarányának nagyságát is vizsgálta a hazai energiamérlegben, és a források hosszú távú biztosításának, illetve diverzifikálásának kérdésével foglalkoztak. A korrekt adatokra épülő elemzések nagy segítséget jelentettek egy reális energetikai jövőkép kialakításában.

Az elemzéseknél a kiválasztott országokkal, illetve a konvergencia-célt reprezentáló EU-15 ország-csoporttal összehasonlítva Magyarországot, nagymértékben segítette a reális kép kialakítását, és a stratégiai célkitűzések megfogalmazását. A vizsgálatok kiterjedtek betáplálási oldalon az energiahordozó-arányok, illetve a fogyasztási oldalon az egyes szektorok energiaigényének elemzésére egyaránt. Ez a komplex vizsgálat rámutatott arra a sajátosságra, hogy Magyarországon a legdrágább energiahordozót jelentő kőolaj és kőolajszármazékok együttes mennyisége sokkal kisebb részarányt jelent a primerenergia mérlegben, mint más európai országokban. Ugyanakkor a kőolaj és földgáz együttes részaránya alig nagyobb más országok hasonló értékénél. A földgáz kiemelkedően magas részarányát a primerenergia mérlegben tehát nem lehet kiemelten kezelni.

A fenti folyamatban jelentős mérföldkő volt a stratégiai tárolásra vonatkozó döntés 2006-ban. Ez a hazai gázpiacon új piaci szereplő megjelenését vetítette előre. Bonyolította a helyzetet, hogy a 2003-ban életbe lépett új gáztörvény még nem számolt ilyen szereplővel, ezért a vita az új szereplő helyére és feladataira, továbbá működési szabályaira vonatkozott az egyensúlyban lévő gázpiacon. Természetesen a stratégiai tárolók létesítése, feltöltése és meghatározott szabályok szerinti üzemeltetése még hosszabb időt vesz igénybe. Ugyanakkor a stratégiai tárolás költségével is számolni kell, ami a gázár-támogatási rendszer változásának időszakában további gazdasági teherként jelentkezik.

A projekt futamideje alatt a kutatási eredményekből több tanulmány, publikáció, konferencia előadás és oktatási segédlet készült.

Összefoglalásul megállapítható, hogy a projekt témaválasztása jó volt. A kutatócsoport a pályázat beadásakor sejtette a kutatási célok fontosságát, amit végül az élet minden várakozáson felül visszaigazolt. Az elmúlt évek a hazai gázellátásban nagyon mozgalmas időszakot jelentettek. Hangsúlyozni kell annak a fontosságát, hogy ebben az időszakban a pályázati támogatással lehetőség volt az érdekektől és érdekcsoportoktól független szakmai elemzésekre és vélemények kialakítására. Megállapítható az is, hogy az energiaellátással, és azon belül a földgázellátással kapcsolatos kérdések a pályázat futamideje alatt nem oldódtak meg, és a kockázatok nem csökkentek. Valószínűsíthető, hogy az energiaellátással összefüggő kérdések megválaszolása rövid-, közép- és hosszú távon egyaránt feladatot fog jelenteni a kutatóknak és a politikusoknak egyaránt.

Miskolc, 2007. március 30.

.....
Dr. Tihanyi László
témavezető

- Tihanyi L.: Magyarország energiaellátása az elmúlt évtizedekben
A Miskolci Egyetem Közleménye – Bányászat 68. kötet, ISSN 1417-5398, pp. 175-191, (2006)

- Tihanyi L.: Magyarország energiaellátása a tények tükrében
Magyar Energetika, 4, 12-17 (2006)
- Tihanyi L.: Magyarország energiaellátása – stabilitás és változás
BKL - Kőolaj és Földgáz, 139 évf. 7-8. sz. 6-13, (2006)
- Magyarország energiapolitikai tézisei 2006-2030 (Bizottsági anyag)
MVM Közleményei, XLIII. Évfolyam, 2006. November
- Tihanyi L.: Magyarország energiaellátása az elmúlt évtizedekben
Az energiaellátás kihívásai a 21. században – Tudományos Konferencia Dr. Zambó János születésének 90. évfordulója alkalmából, Miskolc, Május 3., (2006)
- Tihanyi László: A földgázellátás helyzete a hazai energiaszerkezet tükrében
MTA Energetikai Bizottság, Fosszilis energia albizottság, Budapest, November 17., (2006)
- Tihanyi L.: Szénhidrogén-szállítás I. ME, Miskolc, 2006.